

Føroyska málið

Málfrøðingur:

Enska ávirkanin hvørurvur tá børnini gerast eldri

- Tann enska málnýtslan er í rættiliga stóran mun knýtt at teimum ungu og børnunum, tí tað nettupp er eitt mótafyribrigdi í hesum aldursbólkunum, sigur Jógvan í Lon Jacobsen, professari í føroyskum máli

ÞÆTUR HJALMAR EVENSSON

PATURE@SOSIALURIN.FO

Kjakið um ávirkanina av fremmandamálum á føroyska málið hevur verið viðkomandi fyri

føroyingar í nógv ár. Síðst í 18. øld var tað málfrøðingurin, Jens Christian Svabo, ið stúrdi fyri, at føroyska talmálið fór at doyggja út orsakað av donsku ávirkanini. Svartskygda sannføringin bleiv tó ikki veruleiki, tí eldsálir hava arbeitt hart fyri at varðveita føroyska málið, og eitt av størstu

fetunum á leiðini var, tá føroyskt bleiv undirvísingar- og kirkjumál í 1938. Men í dag er danskt ikki tað einasta fremmandamálið hjá føroyingum – enskt er nevniliga komið aftrat. Kanning hjá Málmenning.fo frá januar 2018 vísir, at føroysk børn og ung í stóran mun brúka enskt í sínari málnýtslu.

Meðan summi eru ørkymlað um, at enskt trokar seg meir og meir inn í føroyska málið og stúra fyri framtíðini, eru tað onnur, ið velja at síggja avbjóðingina frá einum øðrum sjónarhorni. Jógvan í Lon Jacobsen er professari í málfrøði á Føroyamálsdeildini, og hann metir ikki, at vit eiga at stúra

so nógv fyri ensku ávirkanini á føroyska málið.

8. november í fjør skipaði Fróðskaparsetrið fyri Seturskjaki um “førenskt”, sum snúði seg um ensku ávirkanina á føroyska málnýtslu. Har hevði Jógvan í Lon Jacobsen eina framløgu um, hví hann ikki metti, at føroyskt er so hótt av enskum, sum fleiri vilja vera við. Hann heldur, at tað verður gjørt í so nógv burtúrur hesum spurninginum og meinari, at okkara málsliga medvit er ov stórt, til at føroyskt skal dvína fyri enskum.

Vit fara at tríva í mergin av framløguni, Jógvan í Lon Jacobsen hevði fyri góðum tveimum mánaðum síðani á Seturskjakinum. Hann býtti kjarnin av spurninginum um “førenskt” sundur í triggjar partar: tign, aldurstreytaða málnýtslu og málsligan økissmiss.

Føroyskt hevur tign

Fyrsti parturin snýr seg um tign – ella prestisju, har Jógvan í Lon Jacobsen vísir á, at mál, sum koma í samband hvørt við annað, ofta hava ymiska tign.

- Eru vit stolt av okkara føroyska máli og brúka tað so nógv sum gjørligt, fær tað tign; og øvut, hevur málið tign, so verður tað brúkt. Verður tað ikki brúkt, er tað eitt deytt mál. Einku mál livir avbyrgt frá øðrum málum, tí orð ferðast tollfrítt um landamørk.

Jógvan í Lon Jacobsen leggur dent á, at føroyskt hvørki missir tign ella nakað annað av, at tøkuroð koma inn í málið.

- Eg meti tað ikki vera ein vanda fyri føroyska málið, at børn og ung brúka ensk orð sum cool, fancy, crazy og mega. Tað eru jú ein rúgva av lánorðum í málum frammanundan, og tað er einki dømi nakrastaðni um, at eitt mál er gingið til grunda av, at lánorð koma inn í málið, sigur hann og vísir á, at ein stóru partur av orðatilfarinum í eitt nú donskum og norskum er lánorð.

Málfrøðingurin sigur, at føroyskt hevur eina opna og almenna ting, sum sæst aftur í almenna rúminum. Enskt hevur eisini tign í Føroyum, og tað fevnir um eina fjalda tign, sum er at finna í bólkum, fakkbólum og stakmentanum.

- Ein partur av tí at vera barn og ungur er ein bólkanormur, har ensk málnýtsla hevur tign, tí hon er við til at skilmarka bólkin, vísir hann á.

Málsligi atburðurin knýttur at aldri

Næsta partin kallar Jógvan í Lon Jacobsen fyri aldurstreytaða málnýtslu, har hann sipar til ein málsligan atburð, sum er knýttur at ávísam aldri. Hann heldur, at tey ensku orðini sum flower og yellow,